

КЛУБ „РАКЕТНИ ВОЙСКИ И АРТИЛЕРИЯ - ОЛИМПИЙ ПАНОВ”

София, E-mail: klub_rva@abv.bg

ВОЕННИТЕ ЗАПЛАХИ ЗА НАЦИОНАЛНАТА СИГУРНОСТ И ВЪЗМОЖНОСТИ СТРАНАТА ЗА РАЗРЕШАВАНЕ НА КРИЗИ ОТ ВОЕНЕН ХАРАКТЕР

Доцент д-р Иван Александров Гюргаков

Тестът в политиката е как една война завършва, а не как започва. Хенри Кисинджър

„Преди всичко трябва да знаем какво може да направи самата Украйна. Не мисля, че някой друг е длъжен да защитава независимостта на страната, ако тя не е готова да се защитава сама”, казва Бжежински.

Уважаеми господа генерали и офицери, госпожи и господа, драги гости, разрешете ми да започна своя доклад с един от важните членове на нашата конституция.

Чл. 59. (1) Защитата на Отечеството е дълг и чест за всеки български гражданин. Измяната и предателството към Отечеството са най-тежки престъпления и се наказват с цялата строгост на закона.

(2) Изпълнението на военските задължения, условията и редът за освобождаването от тях или за замяната им с алтернативна служба се уреждат със закон.

Нека накратко да направим анализ на този член.

1. Защитата на Отечеството отнася ли се всички български граждани по света или само за тези, които са в България;

2. Какво е измяна;

3. Какво е предателство;

4. Неположилите военна клетва и необучени граждани при неучастие в защитата на отечеството подлежат ли на санкции от закона;

5. Тези които са в чужбина и не пристигнат при военно положение ще бъдат ли третираны като изменници и предатели;

6. Ако има пацифисти, те как ще бъдат третираны от законите и кой закон урежда този проблем;

7. Кой закон третира проблема с военските задължения на всички граждани-обучени, необучени, положили и не положили военна клетва, кои подлежат на мобилизация във военните структури и формирования и на алтернативна служба.

Това са все риторични въпроси, които нямат отговор и никой не иска да го намери. Може би ще дискутираме по тези проблеми и заедно да намерим верния отговор и да предложим решения на тези, които по закон отговарят за националната сигурност, но не мислят за Родината.

А сега разрешете ми да споделя с вас някои виждания по отношение на необходимостта от военна подготовка на българските граждани за участие в разрешаването на кризи от военен характер, който проблем се създаде след отпадането на наборната военна служба в Р България.

Военната сигурност е подсистема на общата система за национална сигурност и необходимо условие за осъществяване на националните идеали.

Отбранителния потенциал на една страна включва:

- Военна сила;

- **Подготовка на населението и територията на страната;**

- Икономика и материални ресурси.

В темата на нашето обществено обсъждане важна е най-вече подготовката на населението за отбрана на страната.

Системата за отбрана трябва да е адекватна на съвременните предизвикателствата, за да може целият сектор за сигурност, част от който е и отбраната, да работи ефективно за формирането на такава среда за сигурност, в която държавата да реализира в най-пълна степен интересите си. За да бъде обаче успешно ръководен този процес, следва преди всичко да се зададе правилно посоката му. Това може да стане при положение, че първо се даде отговор на въпроса, какви са предизвикателствата, т.е. рисковете и заплахите пред сигурността. На тази база следва да се разработи адекватната на съвременните условия стратегия за национална сигурност.

Анализът на рисковете и заплахите пред сигурността на България показва, че те, в основната си част, се покриват с тези дефинирани от съюзниците и партньорите от Алианса, като процесът на глобализация все повече засилва уязвимостта и непредсказуемостта.

При това в условията на ограничен материален ресурс и снижена численост на Българската армия пред политическото и военното ръководство на страната стоят за решаване такива задачи като:

- Да подготви и мотивира населението в интерес на отбраната;
- Да поддържа несломим национален дух;
- Да организира обучението на кадрите на централната и териториална администрация и извън казарменото обучение;
- Да поддържа определен мобилизационен контингент;
- Да организира обучението за защита на критичната инфраструктура и териториалната отбрана;
- Да осигури лечение на ранените и заболелите и грижи за военноинвалидите и пострадалите;
- Ресурсно да осигури бъдещи операции по защита на териториалната цялост на страната;
- Да съдейства за установяване на съгласуваност между държавните ведомства и частните собственици на елементите на териториалната отбранителна инфраструктура за изграждане и поддържане на инфраструктурата за отбрана като: казарми, бази, болници, позиции, пристанища, летища, полигони, комуникации, складове, водохранилища и др.

Това ще позволи намирането на най-ефикасните начини за справяне с предизвикателствата.

Заплахите за националната сигурност са дефинирани в много ръководни документи, за нас обаче са важни военните заплахи.

Към тях се отнасят:

1. Тероризма.

2. Организираната престъпност и корупцията. Към нея следва да се прибави и проникването в региона на структури на радикалния ислям и потенциалното взаимодействие между терористичните джихадистки организации и организираната престъпност.

3. Междудържавните конфликти. Риск от реанимиране на регионалните огнища на напрежение може да произтече не само от натрупаните противоречия в някои райони, но, в по-далечна перспектива, и от опитите за преразпределение на влияние между глобалните играчи в ключови региони на Европа и Азия. Това определя и все по-налагащата се тенденция към преформулиране на системата на международните отношения от еднополюсна към многополюсна, сред чиито странични ефекти, в определени региони, би могло да се окаже „размразяването” на някои нерешени конфликти. Подобно негативно развитие ще се отрази и върху системите за отбрана на страните от Алианса, като не е изключено дори частичното връщане на някои елементи от времето на студената война, при изграждането на въоръжените сили. Въпреки, че междудържавните конфликти остават предпочитано средство за решаване на спорове и наличието на немалко рисков потенциал за дестабилизация на определени региони, засега няма видима заплаха за териториалната сигурност на България. Това е отразено и в настоящите планове за придобиване на отбранителни способности. Наистина, в близко бъдеще, това едва ли ще се превърне в реалност, по-скоро може да се очаква този сценарий да придобие малко по-висока степен на вероятност. Колко скоро това може да се окаже това реалност, е трудно да се идентифицира с време, но ако се окаже в един момент възможен вариант и ни не сме готови за адекватен отговор, какво се случва след това и кой ще поеме отговорността за нашата небоеспособност.

4. Защитата на критичната инфраструктура

Кризата в Украйна показва, че заплахите могат да имат и друга форма. В съвременните условия, никой няма интерес от разпалването на горещ военен конфликт, който би бил самоубийствен за всяка страна в него. Това не означава обаче, че след присъединяването на Крим към Руската федерация следва настъпване на мир. Всъщност, война по смисъла на съвременните ѝ форми, вече се води. Това са така

наречените четвърто поколение войни, при които смяната на правителството в една държава и поставяне под контрол на ресурсите ѝ не става с разгръщане на въоръжени сили на нейна територия. Не се обявява и начало на войната. Тя започва с етап от информационна война, в която в общественото мнение се насаждат определени разбирания, оправдаващи необходимостта от бъдещи действия.

След това се задействат предварително подготвени „бунтовници“, въоръжавани и финансирани отвън. Използват се и терористични групи, както в Сирия. Може да се каже дори, че Украйна е възможно да се превърне в нещо като Сирия в Европа. Това е най-лошото, което може да се случи. И това следва да е урок за политическите и военните ръководители на различните държави, независимо дали членуват във военнополитически блокове или не.

Въз основа на тези заплахи са обсъдени и приети планиращи сценарии за участие на ВС на Р България в бойни и небойни операции:

1. Участие в операции по осигуряване безопасността на среща на високо равнище на НАТО (ЕС);
2. Разполагане на територията на Р България на сили на НАТО за провеждане на операция по Чл. 5 от Вашингтонския договор;
3. Участие на български сили в операция по Чл. 5 от Вашингтонския договор;
4. Участие в защита на критичната инфраструктура;
5. Участие на Р България в мироопазваща (мироналагаща) операция на НАТО с мандат на ООН, с батальонна бойна група от Българската армия;
6. Небойна евакуация на български граждани в чужбина;
7. Участие на въоръжените сили на Р България в действия срещу отвличания и пиратство;
8. Участие на въоръжените сили на Р България по ликвидиране на последствията от бедствия и аварии;
9. Нарушаване на въздушното пространство на страната;
10. Нарушаване на морския суверенитет на страната.

По почти всички сценарии, на командващия на съвместното командване на силите може да бъдат делегирани правомощия по планирането и провеждането на съвместна операция с компоненти създадени от видовете въоръжени сили.

Всяка съвместна операция е уникална, и предвид нейните цели и размах, необходимите войски и сили, взаимодействието и други параметри, за нея ще се решава и реализира конкретно и адекватно планиране и управление.

В съвременната среда на сигурност по-голяма част от операциите са съвместни по своята същност. Това е така поради естеството на съвременните заплахи и необходимостта от справяне с тях, което не е възможно да се постигне чрез използване на способностите само на един вид въоръжени сили.

Това налага, както при планирането, така и при провеждането на операциите, да се прилага съвместния подход.

Съвременните съвместни операции се нуждаят от синхронизиране и обединяване на способностите, които са предоставени от сухопътния, военноморския, военновъздушния компоненти и от компонента на силите за специални операции, за да се получи синергичен ефект.

Синергията е ефектът от взаимодействието при обединяване и синхронизиране на действията на собствените сили по такъв начин, че да се постигне превъзходство на противостоящите сили във всички измерения на бойното пространство.

Военните формирования следва да взаимодействат не само помежду си и с приятелски сили, но и с невоенния компонент, като използва различни подходи за постигане на желаното крайно състояние. Синергията от действията на националните съвместни сили зависи в голяма степен от успешното им командване и управление.

Всеки вид въоръжени сили и на тяхна база създавани компоненти има определен принос в реализирането на съвместните операции.

Сериозни изменения протичат сега в организационната структура на военните формирования от всички видове въоръжени сили. Постепенният отказ от твърдата организационна структура и създаване на гъвкави и модулни военни формирования, се превръща световна тенденция. Модулността позволява да се създават за всеки конкретен случай, на всяко конкретно направление необходимите групировки на войските на тактическо, оперативно и стратегическо ниво. Това позволява на командването в зависимост от конкретната задача и условия на обстановката, да „включва“ или „изключва“ различни бойни или спомагателни модули. Например, в определени условия в състава на такава групировка на войските има смисъл да се включат бойни вертолети, а в друга ситуация – допълнителни органи за информационни операции.

1. Принос на сухопътния компонент в съвместните операции

Характерът на сухопътните операции изисква използването на подход акцентиращ върху децентрализираното командване, свобода на действие, поддържане на определен темп и инициативност, за да се обхванат множеството дейности и бързо изменящите се ситуации в зависимост от разнообразието на средата, в която се провеждат операциите. На сухопътния компонент обикновено се възлагат задачи за удържане или овладяване на райони, унищожаване на противникови групировки, възстановяване и поддържане на контрол над райони. Често се изисква едновременно провеждане на операции чрез съчетаване на маневреност, огнева мощ и защита на силите за постигане на целите на операцията и осигуряване на успеха на бъдещи операции. При операциите си сухопътния компонент се нуждае от значителна логистична поддръжка.

2. Принос на военновъздушния компонент в съвместните операции

Контролът на въздушното пространство осигурява оперативна среда, в пределите, на която националните съвместни силите могат да провеждат операции с максимална ефективност и без опасност от въздействие от страна на средствата за въздушно нападение на противостоящите сили. Постигането на контрол на въздушното пространство, трябва да се разглежда в контекста на постигането на желано крайно състояние. С постигане на желаното ниво на контрол на въздушното пространство, военновъздушният компонент осигурява възможност за прилагане на военна сила, където и когато е необходимо. Възможностите на силите и средствата от състава на военновъздушния компонент позволяват те да бъдат използвани на всички нива (стратегическо, оперативно и тактическо). Скоростта, обсега и гъвкавостта на средствата за въздействие на военновъздушния компонент осигуряват възможности за спечелване на инициативата и за надеждна поддръжка на другите компоненти едновременно по няколко линии на операциите и на различни нива. За ефективно провеждане на въздушни операции е необходимо наличие на сигурни и защитени авиационни бази, разположени в зоната или в близост до зоната на съвместни операции, ясни правила, осигуряващи гъвкаво използване на въздушното пространство от всички потребители и широк кръг от дейности по осигуряването и поддръжката на действията на военновъздушния компонент.

3. Принос на военноморския компонент в съвместните операции

За участие в провеждането на съвместни операции военноморските сили формират военноморски компонент. Целта на действията на военноморския компонент е постигане на превъзходство в зоната за операции, както и установяване и поддържане на контрол на националните морски пространства. В хода на съвместните операции военноморския компонент провежда операции за откриване, опознаване и проследяване на надводни и подводни обекти и летателни апарати, вертолети и самолети, а при необходимост и използване на сила срещу тях, отбрана на крайбрежието, защита на морските пътища (линии за комуникация), контрол и поддържане на специален режим на корабоплаването, защита на стратегически обекти и критична морска инфраструктура, евакуация на гражданско население от зоната за съвместни операции на националните съвместни сили и приемане на бежанци на територията на Република България. Военноморският компонент осигурява подходите до зоната за съвместните операции от към море, оказва съдействие на сухопътния компонент при транспортирането му по море до (от зоната за съвместни операции и неговото стоварване (евакуация на) от оборудван и необорудван бряг, както и при действията му в приморското направление. Военноморският компонент оказва съдействие на военновъздушния компонент при провеждане на съвместни операции, като осигурява безопасността на полетите над море, решава задачи по осветяване на въздушната обстановка на морското направление и по противовъздушната отбрана на войските в част от зоната за съвместните операции.

4. Принос на компонент сили за специални операции в съвместните операции

Специалните операции се провеждат от компонент сили за специални операции, който подготвя и оборудва формирования, като използват тактики, техники и способности да действат извън стандартите на конвенционалните сили. Тези действия се провеждат в пълния спектър от военни операции при конфликти, криза или специфични кризисни ситуации, самостоятелно, в поддръжка на или във взаимодействие с операциите на националните съвместни сили за постигане на политически, военни или други цели. Специалните операции се различават от конвенционалните по степента на риск, оперативните техники, начина на използване, липсата на зависимост от постоянна поддръжка, необходимостта от по детайлна оперативна разузнавателна информация и начините на използване на местни и приятелски сили.

При всичко казано по-горе не е предвиден един съществен сценарий, **провеждане на съвместна операция по прикритие на държавната граница и за защита на териториалната цялост на страната в условията на действие на Чл. 3 от Вашингтонския договор и незадействан Чл. 5 на договора**. Следва ли нашите въоръжени сили да се готвят самостоятелно да провеждат съвместни операции на територията на страната или се отказваме от такава операция и ще разчитаме териториалната цялост да се защитава от силите на Алианса.

Развиваната теория, че Алианса е колективен орган за сигурността на всяка страна членка не дава отговор на въпроса, при възникнала военна заплаха и криза от военен характер, на кой етап от нейното развитие може да се разчита на силите извън територията на Р България и въобще може ли да се окаже, че такива сили няма да се ангажират във военния отговор на кризата. Пренебрегвайки такъв сценарий на развитие на криза от военен характер, ще сме ли достатъчно аргументирани да убедим съюзниците, силите на съюза да воюват за нашата кауза. Ако ние нямаме способности да прикрием държавната граница и да поемем първоначален удар, да осигурим защита на териториалната цялост на страната за определен макар и кратък период от време до нарастване на отбранителните способности на въоръжените сили, способни да разрешат кризата с минимални загуби в хора и техника, дали някоя армия ще рискува да участва в такъв конфликт.

Във времената на Студената война член 5 на Северноатлантическия договор от 1949 г. активираше задължението за колективна отбрана в рамките на съюза. На Мюнхенската конференция за сигурността американският сенатор Джон Маккейн, един от лидерите на републиканците и специалист по въпросите на сигурността, постави рязко въпроса какво все още означава член 5 след края на блоковото противопоставяне. **Той даде и отговора: „Нищо определено, от ядрен отговор до пощенска картичка с изразяване на съжаление.“**

Днес член 5 се цитира много и се разбира малко. Морално и политически Северноатлантическият съюз почива на съгласието на всички държави членки, че нападение срещу един означава нападение срещу всички. Това звучи много по-обвързващо, отколкото някога е било и в момента е в реалностите на съюза.

Текстът съдържа обещание за помощ, това е вярно. Но той не води до автоматични действия и военният отговор е само една от няколко възможности: нищо повече и нищо по-малко. Продължава да е в сила възможността за национално решение с резерви.

Това, че Северноатлантическият договор препраща многократно към Обединените нации, и преди, и сега би трябвало да активира отговорността на ядрените сили в Съвета за сигурност на ООН и да държи отворена възможността за комуникация най-вече в случаи на криза и извънредна ситуация.

В действителност през десетилетията на дългия ядрен мир член 5 никога не е бил активиран.

За да имаме определени способности за разрешаването на дадена криза от военен характер, следва да направим анализ на развитието на схващанията за водене на военните конфликти през последните 20–25 години и чувствителността на населението на дадена държава към понасянето на загуби в хора, техника и инфраструктура в хода на разрешаването на кризата.

В един военен конфликт са налице три степени на загуби: допустими; критични и недопустими. Напоследък все по-популярни стават и нивата на съпътстващите загуби. Всяка степен се характеризира с определено числено значение, което с течение на годините и натрупания опит се е изменяло.

В Българската армия

№	Вид на загубите	До 2002 г	До 2007 г	След 2007 г
1.	Допустими	До 25 %	15 %	3-4 %
2.	Критични	Не са определени	17 %	5-6 %
3.	Недопустими	Не са определени	18 %	Над 6 %
4.	Съпътстващи	Не се отчитат	Не се отчитат	Отчитат се
5.	В инфраструктура	Не се отчитат	Не се отчитат	До 10 %

В НАТО

№	Вид на загубите	До 1991 г	До 2003 г	След 2003 г
1.	Допустими	8 %	6 %	3-4 %
2.	Критични	10 %	8 %	5-6 %
3.	Недопустими	Над 10 %	Над 8 %	Над 6 %
4.	Съпътстващи	Отчитат се	Отчитат се	Отчитат се
5.	В инфраструктура	До 20 %	До 20 %	До 10 %

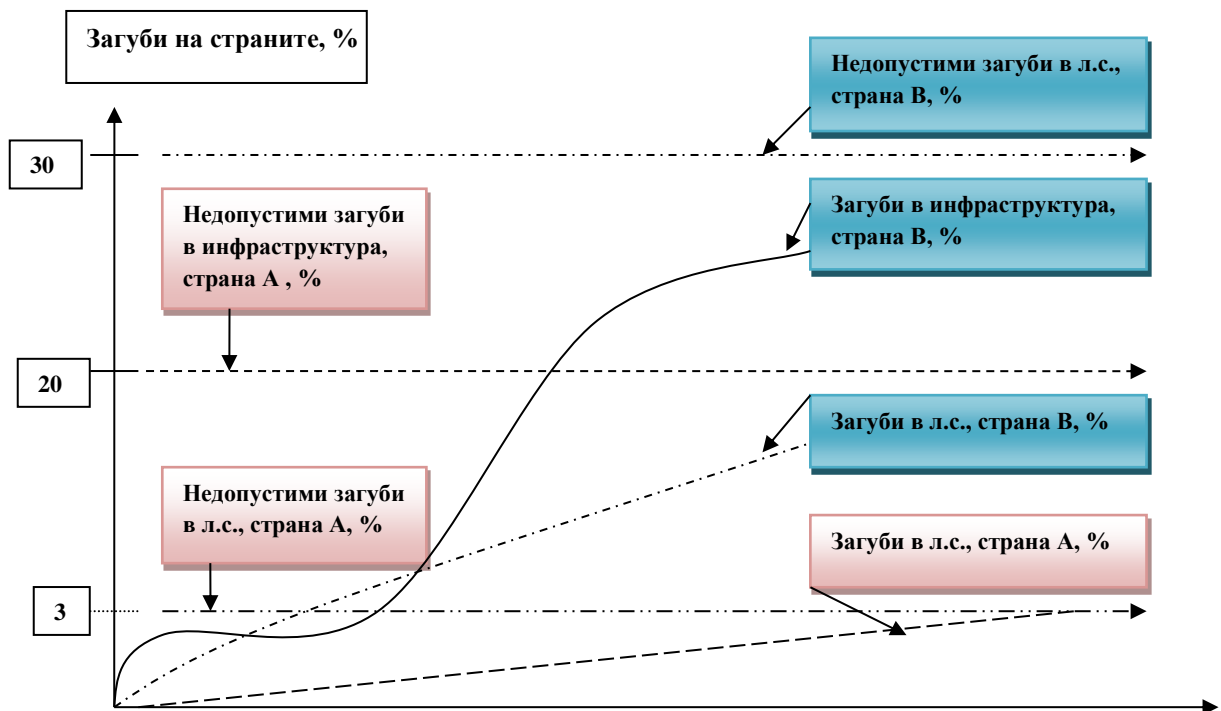
Съвременните цивилизовани държави и армии, приемат т.н. “неприемливи загуби”, като ключов параметър, чрез който се определя необходимия състав на силите в ответния удар и съотношението на силите на страните осигуряващи стратегическа стабилност в рамките на региона.

Под “цивилизационен” фактор се разбира отношението към ценностите на човешкия живот, което се обуславя от една страна с историческите, културните и религиозните традиции, нивото на живот на

населението, формата на политическото устройство на всяка държава и господстващата идеология, и от друга страна – нивото на развитие на демокрацията и демократичните институции.

Така например при управлението на талибаните в Афганистан, човешкия живот нямаше никаква стойност. Това се наблюдава в терористичните организации в Палестина, в организацията "Алкайда" и др. Даже може да се каже, че държавните институции в тези страни подкрепят такива идеи. Докато в развитите страни човека се разглежда като базова ценност в обществото и всички държавни институции са призвани да го защитават. Затова основни средства за решаване на остри политически проблеми стават икономическите и културните експанзии, международните икономически и политически санкции и само в краен случай заплахата от използване на сила и то там, където не е свързано със сериозни човешки загуби.

Анализът на графиката показва, че при военен конфликт между държави или коалиции от държави, нивото на загубите може да играе съществена роля за постигане на желаното крайно състояние. Колкото повече дадена държава допуска високо ниво на допустими и недопустими загуби в хора, техника и инфраструктура, толкова по-труден е печеливш военен изход от кризата.

Динамика на загубите в личен състав и гражданска инфраструктура в хода на операцията

От всичко казано до тук възникват много въпроси:

- Каква армия ни е необходима;
- Какво въоръжение да имат видовете въоръжени сили;
- Какъв да бъде мирновременния състав на армията ни;
- Какъв да бъде военновременния състав на армията.
- **Как да се комплектова армията с личен състав за мирно и военно време.**

Както е известно от 1 декември 2007 г. наборната военна служба в Българската армия отпадна и се премина изцяло на професионална армия. Дали това е най-доброто за страната, отговор може би ще даде бъдещето.

Ще се спра на последния въпрос, тъй като той е особено важен за цялата държава и изисква определен консенсус между политическите субекти и общности в България.

За да се реши въпроса с окомплектоването на военните формирования с офицери, сержанти и войници за военно време, на първо място следва да се даде отговор и на въпроса, а има ли подготвени такива, които при мобилизация да могат бързо да заемат определените им длъжности и професионално да изпълняват своите задължения и как са разпределени мобилизационните ресурси на територията на страната. Отговора на този въпрос за сега и през следващите 10-15 г. е даден, защото в момента са изминали 5-6 години от премахването на наборната военна служба. През този период спряхме да готвим младите хора да боравят със съвременните въоръжение и техника и да действат в среда с развиваща се криза от военен

характер. Всички служили в Българската армия до 2008 г. могат да бъдат включени в определени военновременни формирования и да участват в разрешаването на различни кризи от военен и невоенен характер. За такъв вид дейности се изискват специфични знания и способности и най-вече формиране на колективи и приятелства за взаимна защита в трудни, особено военни ситуации. Кой сега от младите хора може да излезе и чистосърдечно да каже „Готов съм в името на Р България да .....”.

Уважаеми господа генерали и офицери, госпожи и господа, много трудно се дават крайни оценки на състоянието и способностите на населението за активно участие в операции по защита на териториалната цялост на страната. Ако през войните на национално обединение за каузата на България са пристигали и са се записвали в армията мъже и жени българи живели в Европа и Америка, дали сега ако се наложи военна ситуация младите хора ще останат в България под бойните знамена или ще отидат да гледат събитията от другия край на Европа и света. А ако останат подготвени ли са да защитават териториалната цялост на страната с оръжие в ръка, като такова са виждали само по филмите. Та те не са полагали и военна клетва, за вярност към родината. Впрочем ние имаме ли някакъв идеал за който си струва да се разделим с комерсиалния си начин на живот? Видимо няма такъв идеал. Разрушена беше с лека ръка определена ценностна система, независимо добра или лоша, но друга не беше създадена и така продължава вече 25 години. Докога нашите управляващи ще говорят колко добре е подготвена нашата армия, какви способности е придобила, а всичко се свежда до тотален срив на всичко създадено и ликвидиране на един от основните стълбове на държавността – армията.

Какво се случи в Украйна при възникване на кризата.

Първо - почти всички украински войски в Крим дезертираха на страната на местните проруски власти;

Второ - обявената мобилизация на резервистите пропадна – само 10 % от повиканите установиха контакт и само 2 % се явиха в пунктовете, но оръжие и за тях нямаше.

Данните от 12.03.2014 г. показват че от общо 41 000 военнослужещи в сухопътните войски на Украйна формално в бойна готовност са 20 000, но фактически готови за бойни действия са едва 6000 души. От 17.03 до 20.03. населението на Украйна събра 1 000 000 долара в помощ на армията по призив на украинското министерство на отбраната.

Министерството на отбраната на Украйна е подготвило предложение до изпълняващия длъжността президент Олександър Турчинов за допълнителна мобилизация в армията на около 15 000 граждани на възраст от 18 до 27 години, съобщи украинското военно ведомство, на 12.03.2014 г. Планира се също така да се удължи срокът на военната служба на намиращите се в момента на срочна служба войници. Според него „засега не се знае за кога ще бъде отложено уволнението им”. В представения от министерството проектодокумент се „обосновава необходимостта да се удължи призивната кампания в армията до 2017 година”. Една от причините е провалът на мобилизацията, провеждана сега в страната съгласно указа на и.д.президента.

Украйна се връща към наборна служба, заради липсата на финансови средства, нестабилната обстановка в страната и неизпълнението на държавната програма за реформиране на армията до 2017 г. за набиране на военнослужещи по договор, а също и заради недостига във воинските части и подразделения на въоръжените сили на подготвен личен състав, способен да изпълнява поставените задачи. Досегашните планове предвиждаха от 2015 г. украинската армия да се формира изцяло на наемна основа, а последният задължителен набор бе свикан през есента на 2013 г.

Украинският парламент одобри създаването на Национална гвардия, която би могла да наброява до 60 000 души, съобщи АФП. Проектозаконът бе приет с 262 гласа „за” и нито един против.

Националната гвардия ще бъде под командването на Министерството на вътрешните работи и ще бъде съставена главно от доброволци от „групите за самозащита”, срещу предишния режим на Виктор Янукович.

Първият батальон от националната гвардия е окомплектован до 10.04. и изпратен да умиротворява Донецката област, но не постигна никакви съществени резултати и не изпълни поставената задача.

Да се връщаме към старите структури и начин на функциониране на Българската армия е невъзможно, не е и необходимо. Но трябва да се търсят пътища за подготовка на населението на страната, за да може то да участва активно и при необходимост да защитава териториалната цялост на Р България.

Наивно е да се мисли и даже да се говори от политици и журналисти по средствата за масово осведомяване, че на нас не ни е необходима силна армия, защото НАТО ще ни пази. Та нали и ние сме в НАТО, как така някой нас ще ни пази, а ако трябва ние да пазим, с какво ще го направим. С тази армия, с която разполагаме сега и с невъзможността да нарастват силите при кризи от военен характер, дали някой ще дойде да воюва за нашата кауза, дали ще дава излишни жертви за чужди интереси. Населението в света е особено чувствително по отношение на жертвите в хора и понижаване на стандартите на живот.

Нека си спомним войната на САЩ срещу Виетнам. Войната започна с масов ентузиазъм в цялата страна, но завърши с масови протести срещу войната, в момента, в който жертвите в хора нараснаха над допустимите норми.

Войната срещу Ирак през 2003 г започна с одобрение на действията на президента Буш над 75 % и завърши с одобрение около 10-15 %.

Защо през 1989 г. съветските войски напуснаха Афганистан? Защото жертвите преминаха недопустимото ниво, а печеливш изход от войната не се виждаше.

Какво спечелиха САЩ с инвазията в Афганистан? Излишни жертви и нищо повече, защото там ценностната система към човека не съществува, икономика в държавата няма и какво като има технологично превъзходство над талибаните във въоръжения и техника. Президента Буш казваше „Струва ли си да изстреляш ракета, която струва 10-15 млн. долара, срещу палатка, която струва 10 долара”.

Може ли сега някой да каже, ако ние нямаме подготвен резерв за състава на нашата армия и се отказваме от провеждане на съвместна операция на територията на страната, някоя държава ще се реши ли да дава безсмислени жертви за наша кауза и кажете ми коя ще е тази държава и нейната армия. И най-важното ние в непрекъснато подчинено положение ли ще бъдем спрямо съюзниците при провеждане на съвместни операции на наша територия.

Какво следва да се направи в нашата страна за да се приеме консенсусно факта, че на нас ни е необходим подготвен състав от мъже и жени, които при необходимост да се влеят в структурите на военните формирования и спазвайки принципа на „цивилизационния фактор”, недопускат неприемливи загуби в хора, техника и инфраструктура да бъде защитена страната.

Уважаеми госпожи и господа, виждаме че сегашния мирновременен състав на Българската армия не може да направи и един приличен парад, та какво остана да реши проблеми с възникнали кризи от военен характер. Не можем да разчитаме на 5-6 батальонни бойни групи с които да защитаваме страната, това е най-малкото несериозно. Но за мирно време и за изпълнение на съюзническите си задължения към Алианса, по-голям състав не ни е и необходим. Но този състав, следва да приеме допълнителен контингент от хора, за да нараснат способностите на военните формирования за участие във военен конфликт с различна степен на интензивност на територията на страната. Това може да стане, ако се предвиди батальонните бойни групи да развърщат бригадни бойни групи за военно време.

Тук не става въпрос за автоматично връщане на наборната военна служба, а за намиране на подход за подготовка на населението за участие във военновременните структури на армията.

Сериозно трябва да се помисли как да продължи изграждането на Българската армия, от какви стереотипи да се откажем и какви новости да приемем, така че способностите да нарастват в зависимост от съвременните заплахи и предизвикателства.

Как стоят проблемите по света.

От таблицата е видно, че само в четири страни е задължителна военната служба. И все пак как са решени проблемите в тези държави, където военната служба не е задължителна. Към началото на 2014 г. сред страните от Съвета на Европа, поддържащи задължителна военна служба са: Австрия, Кипър, Дания, Естония, Финландия, Норвегия, Швейцария, Гърция и Турция.

Държави без наборна военна служба: САЩ, Канада, Австралия, Нова Зеландия.

В Европа: Ирландия, Великобритания, Франция, Испания, Португалия, Италия, Белгия, Холандия, Люксембург, Германия, Швеция, Полша, Чехия, Словакия, Унгария, Румъния, България, Сърбия, Черна гора, Македония, Босна и Херцеговина, Хърватска, Словения, Албания, Исландия, Литва, Латвия, Малта, Украйна.

Държави в Европа с наборна армия: Дания, Норвегия, Финландия, Естония, Австрия, Гърция, Кипър, Беларусия.

Както се вижда в почти всички европейски държави и тези произлезли от европейски нации, наборната служба е отменена. В скандинавските държави (Дания, Норвегия и Финландия), задължителността е про форма. Ако се явиш на наборната комисия те взимат, ако не-не те търсят. Като продължителността на службата е под 1 година. В Австрия е 6 месеца.

Реално в Европа, истинска наборна армия, както ние си я знаем има само в Гърция.

Отделно в тези държави има алтернативна служба.

В горния списък липсва Турция, която не е европейска държава. Липсва и Русия, която сама по себе си е нещо отделно и от Европа и Азия. Тя си е Русия.

Истинска казарма от 18 месеца, без право на алтернативна служба има, в: Армения, Конго, Куба, Екваториална Гвинея, Египет, Гвинея, Израел (24 месеца за жени и 36 месеца за мъже), Казахстан, Киргизстан, Либия, Мозамбик, Северна Корея, Южна Корея, Сирия, Судан, Таджикистан, Тайланд, Туркменистан.

Общо погледнато задължителна военна служба има основно в Африка, Азия и Латинска Америка. Това е статистиката.

СТРАНИ

№ по ред	Страна	Наборна военна служба
1	Албания (Albania)	не
2	Белгия (Belgium)	не
3	България (Bulgaria)	не
4	Канада (Canada)	не
5	Хърватска (Croatia)	не
6	Чехия (Czech Rep)	не
7	Дания (Denmark)	да (задължителна)
8	Естония (Estonia)	да
9	Франция (France)	не
10	Германия (Germany)	не
11	Гърция (Greece)	да (задължителна)
12	Унгария (Hungary)	не
13	Исландия (Iceland)	не
14	Италия (Italy)	не
15	Латвия (Latvia)	не
16	Литва (Lithuania)	не
17	Люксембург (Luxemburg)	не
18	Холандия (Netherlands)	не
19	Норвегия (Norway)	да (задължителна)
20	Полша (Poland)	не
21	Португалия (Portugal)	не
22	Румъния (Romania)	не
23	Словакия (Slovakia)	не
24	Словения (Slovenia)	не
25	Испания (Spain)	не
26	Турция (Turkey)	да (задължителна)
27	Обединено кралство (GBR)	не
28	САЩ (USA)	не

1. Във Ф Р Германия след 1 юли 2011 г. задължителната военна служба е прекратена и Бундесвера преминава към една напълно професионална армия. Сега армията разполага със 170 000 кадрови военнослужещи 12 500 военнослужещи с договор.

Въоръжените сили на Германия дават възможност да се сключва договор с граждани с продължителност от 12 до 23 месеца, като се очаква че много от тях ще продължат службата си в армията като кадрови военнослужещи. Около една трета от всички които са изкарали целият срок договора от 23 месеца остават в армията като кадрови военнослужещи.

Първите 6 месеца от договора са изпитателни. През това време доброволеца може в всеки момент да го прекрати. Договора може да бъде прекратен и от Бундесвера, ако доброволеца не отговаря на изискванията. Около една трета от всички отпадат през време на изпитателния период.

В Германия е прието учениците в горните класове да преминават практика във фирми и организации. Счита се, че това подпомага учениците при избора им на професия. Бундесвера предлага същата възможност на младежите да преминат курс за военна подготовка.

Доброволците живеят на пълен пансион, преминават начална военна подготовка и получават военна специалност. През първите 3 месеца издръжката им е 777 евро а от 19 до 23 месеца по 1146 евро.

2. Норвегия въведе задължителна наборна военна служба и за жените. С приемането на поправката в закона Норвегия става първата държава от НАТО, в която наборната военна служба ще е задължителна и за двата пола. В момента жените служат в армията, но по желание. Според данните на Министерството на отбраната, нежният пол съставлява 1/10 от въоръжените сили на страната. С промяната не се очаква жените

да бъдат принуждавани да служат против волята си, но това би трябвало да спомогне за подобряване на баланса между половете.

3. Република Хърватска има население малко над 4,4 милиона души, 51 хиляди е редовната и армия, а може да събере под знамената при необходимост 201 хиляди.

4. Швейцария, която има население колкото България – 7,1 милиона души, има 3600 редовна армия, но може да свика под знамената 347 хиляди души.

5. В САЩ армията е разделена на две: армия и републиканска гвардия.

6. Австрия също е една от малкото европейски страни със задължителна военна служба.

Какво е виждането сега на политическото и военното ръководство на страната, какво следва да се направи в България и как да функционира нейната армия.

Настоящите реалности наложиха да се променят способите за военна подготовка на българските граждани поради следните обстоятелства:

1. Отмяна на наборната военна служба за гражданите;

2. Ограничени законови основания за извикване на военно обучение на гражданите и създаване на ресурси от военно обучени кадри за Българската армия;

3. Намалена потребност за армията от военно обучени граждани;

4. Затруднение във финансовото осигуряване на военната подготовка на гражданите.

Отчитайки тези условия законодателят е предвидил и възможности за военна подготовка на българските граждани:

1. Попълване на въоръжените сили с войници на основата на сключен договор.

Промяната на Конституцията на Р България и отмяната от Народното събрание на наборната военна служба и въвеждане на служба по договор дава възможност българските граждани да избират доброволно военната професия като своя реализация. За целта те преминават военна и специална подготовка в учебните центрове и военните формирования. Всеки кандидат за военна служба в армията след конкурсен изпит преминава обучение за начална военна подготовка и специална подготовка.

2. Попълване на въоръжените сили с резервисти на основата на сключен договор - Закон за резерва на въоръжените сили на Република България (ЗРВСРБ).

Законът за резерва на въоръжените сили дава възможност на български граждани да получат военна подготовка и се включат в състава на военните формирования на Българската армия на щатно осигурени длъжности за резервисти. Същите приемат задължението да участват в подготовката на военните формирования и изпълняват задачи. За да изпълнят това си желание гражданите следва се явят на конкурс по документи и да получат необходимата им начална военна подготовка, както и специална подготовка. Началната военна подготовка кандидатите за резервисти получават в единен учебен център, като преминават теми и занятия утвърдени от Министерството на отбраната. Специалната подготовка се получава чрез обучение във военните формирования по план на командирите и се полагат изпит за доказване на резултатите от обучението.

Резервистите имат задължението по уточнен график ежегодно да се явяват във формирането за поддържане на своята подготовка.

3. Подготовка на български граждани без военна подготовка.

От особено значение за Българската армия е осигуряването на необходимия брой граждани желаещи да получат военна подготовка и бъдат включени във военновременния състав на военните формирования.

Сега действащото законодателство регламентира следните възможности за военната подготовка:

А. Подготовка на учениците от 9 и 10 клас на средните училища за отбрана на страната (чл. 56 от ЗРВСРБ);

Целта на това обучение е да се изградят в децата от средните училища обич към родината, знания за победите на Българската армия, задачите които изпълнява в момента и се предизвикат желания за служба във формированията на армията. За тази цел съгласно закона за резерва и наредба на министерския съвет през учебната година се изнасят лекции в продължение на 5 часа в 9 и 10 клас.

Какво показват обаче темите.

Теми за 9 клас

1. Същност и съдържание на гражданско-военните отношения;

2. Действия за оцеляване при актове от терористични, екстремистки и престъпни групировки и военни действия, както и при откриване на невзривени бойни припаси;

3. Задължения на гражданите на Република България по отбраната на страната;

4. Критична инфраструктура. Спасителни и евакуационни дейности с участието на въоръжените сили;
5. Оказване помощ на населението от въоръжените сили при кризи от военен характер.

Теми за 10 клас

1. Въоръжените сили на Република България – история и настояще;
2. Въоръжения и екипировка на военнослужещите във видовете въоръжени сили;
3. Мисия и задачи на въоръжените сили на Република България. Участие в операции и мисии извън територията на страната;
4. Приемане на военна служба и на служба в резерва на въоръжените сили на Република България;
5. Същност, цели и задачи на резерва на въоръжените сили на Република България.

Може ли някой от тук присъстващите да каже получени знания по тази тематика може ли да послужи на младия човек да изпълни своите воински задължения към родината. Ние от Клуба считаме че не. Затова може да се каже, че тези часове дават само начални теоретични знания за задачите на Българската армия. Да се губят обаче повече часове за военно обучение в средните и висшите училища е нецелесъобразно, защото сега младите хора трябва да изучават сложните съвременни науки, необходими им за реализацията в живота.

До 1990 г., в средните училища се преподаваше предмета „Начално военно обучение“ (НВО) в рамките на 108 учебни часа (72 часа в 9-ти клас и 36 часа в 10-ти клас). Тази теоретична подготовка на учениците завършваше с две седмици военнополово обучение и бойни стрелби с АК-47. Това способстваше младежите да влизат в казармата за отбиване на наборната си военна служба с много добра начална подготовка и стабилна психологическа нагласа.

За сегашните условия за усвояване на нови иновативни знания това не е необходимо и ще бъде излишно губене на учебно време, защото 108 часа е време за изучаване на един учебен предмет.

Не бива да забравяме и нещо много важно. В държава като България, където задължителната наборна военна служба е отменена и армията е изцяло професионална, въвеждането на задължителни форми на военно обучение в други ведомства е доста спорно и вероятно ще се натъкне на правни несъответствия и оправдана съпротива. В този смисъл, ако ще се въвежда предмет „Начално военно обучение“ в средните училища, то той трябва да е **свободно избираем**. Тук водещ принцип следва да е доброволният избор на ученика и писмено изразеното съгласие на родителите му. В това отношение вече имаме първопроходец с натрупан дългогодишен практически опит - подп. о.р. Михаил Неделев, командир на Ученическия батальон „Васил Левски“ в Стрелча и Панагюрище.

Б. Военна подготовка на българските граждани от висшите училища и университети (чл. 57 от ЗРВСРБ);

В изпълнение изискванията на закона за резерва на Въоръжените сили българските граждани учащи във висшите училища и университети ще преминават военна подготовка и придобиват военни знания необходими им по отбраната на страната. Тази подготовка може да даде минимум теоретични знания на студентите по начална военна подготовка, но е необходимо и планиране на занятия за тяхното профилиране по военноотчетни специалности.

В. Военна подготовка на българските граждани без военна подготовка, които желаят да получат такава (чл. 59 от ЗРВСРБ);

Българските граждани без военна подготовка, желаещи да получат начална и/или специална военна подготовка, могат да преминават курс, организиран от Министерството на отбраната, ако отговарят на изискванията на ЗРВСРБ. Успешно завършилите курса по началната военна и/или специална военна подготовка полагат военна клетва, присвоява им се военно звание и се водят на военен отчет. Финансовото осигуряване на подготовката е за сметка на бюджета на Министерството на отбраната.

Г. Военна подготовка на българските граждани без военна подготовка, с професии и специалности необходими на въоръжените сили за военно време (чл. 78, т. 3 от ЗРВСРБ и чл. 18, ал. 3 и ал. 4 и чл. 20 от Наредба за военен отчет);

Информацията за придобилите професии и специалности се предоставя на органите за водене на военния отчет на Централно военно окръжие при поискване от съответните училища, колежи, университети.

След успешно завършване на курс за начална и/или специална военна подготовка българските граждани по ал. 1 се вписват на поименен военен отчет в 14 дневен срок, по постоянен и/или настоящ адрес от областните военни отдели и от служителите от офиса за военен отчет в общината/района.

Всичко това не е решение на проблемите, тъй като подготовката не отговаря на изискванията на съвременната война и начина на воденето и. А и тематиката е много ограничена по съдържание, продължителност и обхват на младите хора.

Копирането на чужд опит също не е начин на решаване на проблемите, но може значително да помогне да се намери вярното решение.

Какво е необходимо да се направи, за да може Българската армия да има подготвен контингент от офицери, сержанти и войници от запаса и резерва, които да нарастват състава на формированията в случай на възникване на криза от военен характер на територията на Р България и как е решен този въпрос в различните държави.

Численост на личния състав на Въоръжените сили на страните-членки на Европейския съюз - 2010 г.

Държава	Военнослужещи на редовна служба		Резервисти	
	Кадрови	Наборни	В готовност	Подготвени
Австрия	20500	7000	60000	
Белгия	38100		2000	
България	34500		15000	200000
Чехия	22000		2000	
Дания	16300	6350	50000	
Естония	2900	2000	11100	
Финландия	9000	13550	100000	200000
Франция	225400		24000	
Германия	180500	53500	146000	
Гърция	93000	43000	206000	
Унгария	25000		38000	
Ирландия	10400		14400	
Италия	182000		40000	
Латвия	5350		11000	
Литва	5300	1100	4500	
Люксембург	1500			
Малта	2000			
Нидерландия	46870		3400	
Полша	70000		20000	
Португалия	41500		20000	150000
Румъния	57900		20000	
Словакия	15000		5000	
Словения	7600		3000	
Испания	127500		30000	180000
Швеция	10750		22000	
Великобритания	191500		19000	10000
ОБЩО:	1442370	126500	866400	740000

Забележки:

1. Не е посочен съставът на формированията, подчинени на съответните министри на отбраната и вътрешните работи, но изпълняващи полицейски функции.
2. В графа 4 е посочена числеността на доброволния и задължителния резерв с мобилизационно назначение.
3. Посочените данни в колона 5 са приблизителни.

От таблицата е видно, че ние за сега имаме сравнително високо ниво на подготвени във военно отношение хора, но тяхната възраст е 30 и повече години. С течение на времето тази цифра ще намалява и след 15-20 години ние няма да имаме подготвени граждани във военно отношение и военновременното нарастване на силите ще се извършва само за сметка напусналите професионални военни но те ще бъдат на възраст 40 и повече години. Следователно нашата армия няма да може да нараства над сегашния си състав, даже и да реши някой да го направи. С неподготвени хора не се воюва и битки не се печелят.

За нуждите на армията в Р България има няколко варианта за разрешаване на проблемите:

1. Връщане към наборната военна служба;
2. Приемане на смесена система за окомплектоване на военните формирования за решаване на кризи от военен характер;
3. Създаване на национална гвардия, която да решава проблемите на териториалната отбрана на страната и професионална армия, за участие в мисии по план на Алианса зад граница.

Ако се направи анализ на трите варианта е видно следното:

Първият вариант не е приемлив, защото съвременните реалности и заплахи не изискват голям състав на армията в мирно време. Задължителната военна служба изисква и налагане на определена дискриминация към определени прослойки от населението, или приемане на закони за наборната военна служба и алтернативна военна служба.

Вторият вариант е най-приемлив за реализиране и може да разреши в значителна степен създаване на определен контингент от подготвени младежи и девойки от резерва и запаса. При него също има опасност от дискриминация на определени прослойки.

Третият вариант също не може да реши много съвременни проблеми за разрешаване на кризи от военен характер в първата си част. Не е целесъобразно да се поддържат отделни контингенти от военнослужещи за участие в разрешаването на кризи от военен характер на територията на страната и за участие в задачи по план на Алианса. Това ще изисква създаване на две отделни командвания, обучение по различни учебни програми и най-важното такива формирования трудно могат да изпълняват съвместни задачи. Както беше казано, съвместните операции са основата на разрешаването на кризи от военен характер, а такива формирования няма да са подготвени за участие в съвместни операции.

Не бива да се отказваме от професионалната армия, но тя трябва да може адекватно да нараства като количество и качество в хода на възникваща криза, за да реши проблемите по защита на териториалната цялост на държавата и същевременно да може да изпълнява съюзническите си задължения към Алианса. Затова е целесъобразно армията да се изгражда от смесен тип. Това обаче изисква да има подготвени офицери, сержанти и войници от резерва и запаса, а и необходимите ресурси за окомплектоване на военновременни формирования. Това може да стане ако се възприеме доброволния принцип на наборната военна служба за всички желаещи да получат военна подготовка пълнолетни младежи и девойки.

Смесената система за подготовка на населението за участие във военни конфликти на територията на страната, създава условия да се обхванат всички младежи и девойки желаещи да изпълняват определени военни задължения. Тук следва да се направи анализ на въпроса каква част от младежите да бъдат обхванати в процесите на военната подготовка, да има ли ограничения по образование, каква да е продължителността на военното обучение, как подготвения контингент да се използва в мирно и военно време. За да не бъдат дискриминирани определени групи от населението по пол, образование, религия и др. най-добре е това да се извършва на доброволен принцип.

За обучение да се приемат доброволци младежи и девойки с минимум основно образование, които да се обучават 3-4 месеца по определени учебни програми и тематики в зависимост от специалността за която се готвят. Най-добрите от тях да се обучават още 1 месец и те да придобиват сержантски звания от резерва и запаса. Всички доброволци с висше образование да преминават подготовка в продължение на 2 месеца и да придобиват младши офицерски звания от резерва и запаса.

Това обучение следва да бъде модулно и да се извършва в центрове за военна подготовка, след което обучението да завършва на длъжности във военните формирования с продължителност две седмици, заедно с професионалните военнослужещи, през което време да се провеждат тактически учения с взводовете, ротите и батальоните. При тези учения да се издават сертификати на формированията за действия при разрешаване на кризи от военен характер.

По-нататък на желаещите от този подготвен контингент да се предлага договор за професионална военна служба за определен период от време и се използва за попълване на военните формирования със сержанти и войници. Офицерите да се използват само за попълване на военновременните формирования.

Това са само идеи, които очакваме да бъдат доразвити с вашите изказвания, за и против наборната военна служба, на доброволен или задължителен принцип да се извършва военното обучение. Всички

подробности по начина на обучение могат да бъдат решени от военното ръководство, ако има политическа воля.

И още нещо важно, всички които вземат политически решения по отношение на системата за национална сигурност имат дългосрочен ефект и допуснатите грешки се отстраняват с много средства и ненужни жертви.

И нека всички помним и не забравяме никога, че армията е необходимост, защото войната е дълбоко вкоренена в нашата история и през последните 20-30 века не е съществувала силна държава без силна и подготвена армия!

„Факторът сила винаги ще има значение в международните работи, но държавите трябва да възприемат такива правила на поведение, които да позволяват търсене на компромиси без използване на сила, изхождайки от здравия разум и като се балансират интересите”. Владимир Путин.

Благодаря за Вашето внимание!!!

23.04.2014 г.

Гр. София